

JUOZAS VIDMANTIS VAITKUS

Garsus Lietuvos fizikas, vienas iš puslaidininkių fizikos pradininkų Lietuvoje, habilituotas mokslų daktaras, Lietuvos mokslų akademijos narys emeritas, Vilniaus universiteto (VU) Fizikos fakulteto profesorius Juozas Vidmantis Vaitkus mirė 2026 m. birželio 11 d., eidamas 86-uosius metus. Palaidotas Antakalnio kapinėse Vilniuje.

J. V. Vaitkus gimė 1941 m. kovo 19 d., Kėdainių r., Kalnaberžės k. 1958 m. baigė Šiaulių 5-ąją vidurinę mokyklą (dabar – Didždvario gimnazija). 1963 m. baigė VU Fizikos-matematikos fakultetą, įgijo fizikos (puslaidininkių fizika) specialybę (diplomas su pagyrimu).

1967 m. Vilniaus valstybiniame universitete apgynė fizikos-matematikos mokslų kandidato disertaciją. 1974–1975 m. – podoktorantūros studijos Švedijoje, Stokholmo Karališkajame technologijos institute. 1978 m. Ukrainos MA Puslaidininkių institute apgynė fizikos-matematikos mokslų daktaro disertaciją. 1986–1987 m. – mokslinis darbas Frankfurto prie Maino universitete, 2001 m. spalį–gruodį – mokslinis darbas Tokušimos universitete.

Visą savo profesinį gyvenimą prof. J. V. Vaitkus paskyrė Vilniaus universitetui: pradėjęs dirbti vyr. laborantu, vėliau – VU Eksperimentinės fizikos probleminės laboratorijos vyr. mokslo bendradarbiu, vyr. inžinieriumi, Puslaidininkių fizikos probleminės laboratorijos jaunesnioju moksliniu bendradarbiu, vyr. moksliniu bendradarbiu, Puslaidininkių fizikos katedros dėstytoju, vyr. dėstytoju ir docentu.

Prof. J. V. Vaitkus du kartus ėjo VU prorektorius pareigas politinių pokyčių ir akademių permainų laikotarpiu (1986–1991 m. ir 2002–2007 m.), buvo ilgametis VU

Puslaidininkų fizikos katedros vedėjas, vadovavo VU Medžiagotyros ir taikomųjų mokslų institutui bei VU–CERN Branduolių ir elementariųjų dalelių fizikos centrui. Profesorius anksti išvelgė lazerių taikymo puslaidininkų tyrimuose, optoelektronikos, nanomokslo ir puslaidininkinių jutiklių panaudojimo CERN reikmėms perspektyvas. Jo iniciatyva pradėtas ir aktyviai plėtotas Lietuvos mokslinis bendradarbiavimas su CERN.

J. V. Vaitkus dirbo ekspertinį darbą: buvo Taivano, Lietuvos ir Latvijos fondo priežiūros tarybos narys (iki 2014 m.); LITNET valdybos narys (iki 2011 m.); Europos fizikų draugijos profesinės kvalifikacijos komiteto narys ekspertas; Lietuvos standartizacijos departamento technikos komiteto „Nanotechnologijos“ narys ekspertas; Lietuvos atstovas FP7 programos „Mokslas ir visuomenė“ projektuose (iki 2014 m.).

Buvo aktyvus visuomeninėje veikloje: Lietuvos–Švedijos draugijos pirmininkas (1989–1994); VU bibliotekos rėmimo fondo „Mokslo šviesa“ valdybos narys (2002–2007), Lietuvos fizikų draugijos prezidentas (nuo 2007 m.; 1995–1999 m. – pirmininko pavaduotojas, 2003–2007 m. – viceprezidentas); Europos fizikų draugijos narys ir valdybos narys; Tarptautinės grynosios ir taikomosios fizikos sąjungos (IUPAP) narys ir Generalinės asamblėjos narys; Lietuvos pažangos premijos komiteto kancleris; Žinių ekonomikos forumo narys; Valstybės Nepriklausomybės stipendijos skyrimo komisijos narys (iki 2014 m.).

Profesorius buvo Lietuvos mokslų akademijos narys korespondentas nuo 1985 m., o nuo 2011 m. – tikrasis narys. Buvo aktyvus Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus narys, nuo 1991 m. ėjo Fizikos sekcijos pirmininko pareigas.

Paskelbė daugiau kaip 500 mokslinių straipsnių, yra 17 išradimų autorius. Parengė monografijas „Puslaidininkų su giliaisiais lygmenimis fizika ir medžiagotyra“ (1987), „Vilniaus universiteto Puslaidininkų fizikos katedros penkiasdešimtmetis ir dabartis. 1960–2010–2015“ (2016). Rengė metodinius leidinius, vadovėlius. Išleido atsiminimų knygą „Šviesos metai“. Aktyviai dalyvavo tarptautinėse konferencijose ir skaitė plenarinius pranešimus, buvo daugelio tarptautinių konferencijų organizacinių ar programinių komitetų narys. Stažavosi ir dirbo mokslinį darbą žymiuose Europos, Jungtinių Amerikos Valstijų ir Japonijos universitetuose. Tyrimų sritys – puslaidininkų fizika, lazerinės spinduliuotės ir jonizuojančios radiacijos poveikis kietiesiems kūnams, netiesinės optikos ir fotolaidumo metodų panaudojimas puslaidininkų parametrams tirti.

Akademiko veikla įvertinta daugeliu apdovanojimų, iš kurių ypač paminėtini: 1968 m. – Visasąjunginės liaudies ūkio pasiekimų parodos aukso medalis už dalyvavimą sukuriant akį, įvedančią į kompiuterį 2000 spausdintų ženklų per sekundę; 1981 m. – LTSR valstybinė premija už darbų ciklą „Defektų tyrimai puslaidininkuose“ (kartu su Aloyzu Sakalu); 1984 m. –

Visasąjunginės liaudies ūkio pasiekimų parodos sidabro medalis už eksponatą „Diagnostika“ (kartu su Kęstučiu Jarašiūnu); Lietuvos Ministrų Tarybos premija (1988); LMA Povilo Brazdžiūno premija (2002); 2011 m. švietimo ir mokslo ministro padėkos raštas už mokslo populiarinimo veiklą; 2011 m. apdovanotas Švietimo ir mokslo ministerijos atminimo medaliu. Profesorius net tris kartus tapo Lietuvos mokslo premijos laureatu (1996, 2005, 2021 m., su kitais), apdovanotas Gedimino ordino Karininko kryžiumi (2002) ir Gedimino ordino Komandoro kryžiumi (2021).

Parengė:

*LMA Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus
vyriausioji koordinatorė Silva Aukštinaitytė*

Naudoti šaltiniai:

- 1. Akad. J. Vidmančio Vaitkaus asmens byla.*
- 2. Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus archyvas.*
- 3. Visuotinė lietuvių enciklopedija
Virginijos Valuckienės nuotrauka*